

М.І. Пугач

# ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

ПРАКТИКУМ

8 КЛАС

*Видання п'яте, перероблене і доповнене*

*Схвалено комісією з географії  
Науково-методичної ради з питань освіти  
Міністерства освіти і науки України*



ТЕРНОПІЛЬ  
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

*Bohdan*

ББК 74.262.6  
УДК 911.2  
П88

Рецензенти:

методист ХОППО

*Д.В. Галкін*

вчитель географії загальноосвітньої школи № 25 м. Хмельницький

*Н.І. Савка*

вчитель географії НВО № 28 м. Хмельницький

*І.Л. Мала*

*Схвалено комісією з географії Науково-методичної ради з питань освіти  
Міністерства освіти і науки України (лист від 28. 10. 10 №1.4/18-Г-738)*

**Пугач М.І.**

П88 Фізична географія України. Практикум. 8 клас. — 5-те вид., переробл. і доповн. —  
Тернопіль: Навчальна книга—Богдан, 2012. — 40 с.

**ISBN 978-966-10-2096-1**

У посібнику подано добірку практичних робіт, спрямованих на ефективне закріплення учнями теоретичних знань і формування практичних умінь та навичок. Усі роботи підготовлено відповідно до чинної програми Міністерства освіти і науки України для 11-річної школи.

Для вчителів географії та учнів 8 класу.

ББК 74.262.6  
УДК 911.2

*Охороняється законом про авторське право.  
Жодна частина цього видання не може бути відтворена  
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

## ЮНІ ДРУЗІ!

Практичні роботи є обов'язковою складовою вивчення географії в школі. У процесі їх виконання формуються необхідні географічні уміння і навички та реалізується зв'язок теорії з практикою. Посібник для учнів 8 класу призначено для виконання практичних робіт з курсу “Фізична географія України” відповідно до чинної програми з географії. Цим навчальним посібником ви зможете користуватись на уроках: під час виконання практичних робіт будете навчатися правильно заповнювати таблиці, будувати діаграми та графіки, робити висновки та узагальнення. Усі практичні роботи — обов'язкові для виконання кожним з вас. Наявність у посібнику контурних карт полегшить вашу роботу із засвоєння географічної номенклатури карт.

Під час виконання практичних робіт дотримуйтесь правил:

1. Ознайомтеся з темою, метою та обладнанням, необхідним для виконання роботи; “Основним обсягом знань та умінь” і завданнями.

2. Якщо ви не можете пригадати визначення окремих понять, скористайтесь географічним довідником.

3. Завдання виконуйте охайно. Відповіді мають бути логічними та обґрунтованими.

4. Роботи на контурних картах виконуйте відповідно до встановлених вимог:

а) усі підписи на контурних картах робіть чітко, друкарським шрифтом;

б) об'єкти суходолу підписуйте чорним кольором, а водні — синім;

в) працюючи з контурними картами, позначайте:

- низовини — зеленим кольором;

- височини — жовтим;

- плоскогір'я — жовтогарячим;

- гори — коричневим.

г) для роботи з контурними картами використовуйте олівці, кулькові ручки і туш різних кольорів;

г) більшість географічних об'єктів підписуйте вздовж екватора або вздовж паралелей;

д) назви населених пунктів підписуйте зліва або справа;

е) назви річок — уздовж течії в напрямку від витoku до гирла, а назви гір — уздовж простягання гірських хребтів;

є) якщо назви не вміщуються у потрібному місці, пишуть їх у легенді, а на карті ставте відповідні цифри.

5. Висновки після закінчення практичної роботи формулюйте чітко.

6. Пам'ятайте: найвищої оцінки заслуговує робота, яка містить правильні відповіді на завдання і належно оформлена.

**Практичні роботи складаються з 3-х основних блоків:**

1. “Навчальні досягнення учнів”.

2. “Це потрібно знати!”

3. “Завдання”.

Часто після завдань розміщується додатковий блок “Цікаво знати, що...”.

У блоці “Навчальні досягнення учнів” подано вимоги до обсягу знань та умінь, необхідних вам для виконання практичних робіт.

У блоці “Це потрібно знати!” запропоновано теоретичний матеріал, який допоможе під час виконання практичних робіт.

У третьому блоці — всі завдання, обов'язкові для виконання.

Інформація з блоку “Цікаво знати, що...” сприятиме розширенню вашого географічного кругозору.

*Щасливої вам мандрівки Країною знань!*

**ТЕМА.** Нанесення на контурну карту крайніх точок, географічного центру України та кордонів країн, що межують з нею. Визначення положення України в годинних поясах

**Мета:** закріпити вміння давати характеристику географічного положення України; навчитись наносити на контурну карту крайні точки, географічний центр України та кордони країн, що межують з нею; визначати розташування України в годинних поясах; формувати вміння працювати з картами атласу та контурними картами; виховувати патріотизм та національну самосвідомість.

**Обладнання:** атлас, контурна карта, простий та кольорові олівці, гумка.



**Навчальні досягнення учнів.**

**Учень** називає крайні точки і розміри території України, суміжні з нею держави; характеризує кордони та особливості географічного положення України, розташування України стосовно годинних поясів; визначає координати крайніх точок України, поясний і місцевий час; робить висновки про особливості географічного положення України.

### ХІД РОБОТИ

#### ✓ Це потрібно знати!

- Україна розташована здебільшого на південному заході Східноєвропейської рівнини, у Центрально-Східній Європі.
- Територія держави лежить у помірному кліматичному поясі Північної півкулі.
- Україна — найбільша держава Європи, займає п'яте місце за кількістю жителів.
- Територія держави розташована між 44° 23' і 52° 22' пн. ш. та між 22° 08' і 40° 13' сх. д.
- Крайні точки держави:
  - північна — с. Грем'яч Чернігівської обл.;
  - південна — мис Сарич у Криму;
  - західна — м. Чоп Закарпатської обл.;
  - східна — с. Червона Зірка Луганської обл.
- Україна знаходиться в другому годинному поясі.
- Географічний центр України — смт. Добровеличківка Кіровоградської обл.
- Україна має безпосередній вихід до Чорного та Азовського морів.
- На суші межує з сімома країнами світу: Росією, Білоруссю, Молдовою, Румунією, Польщею, Угорщиною, Словаччиною.

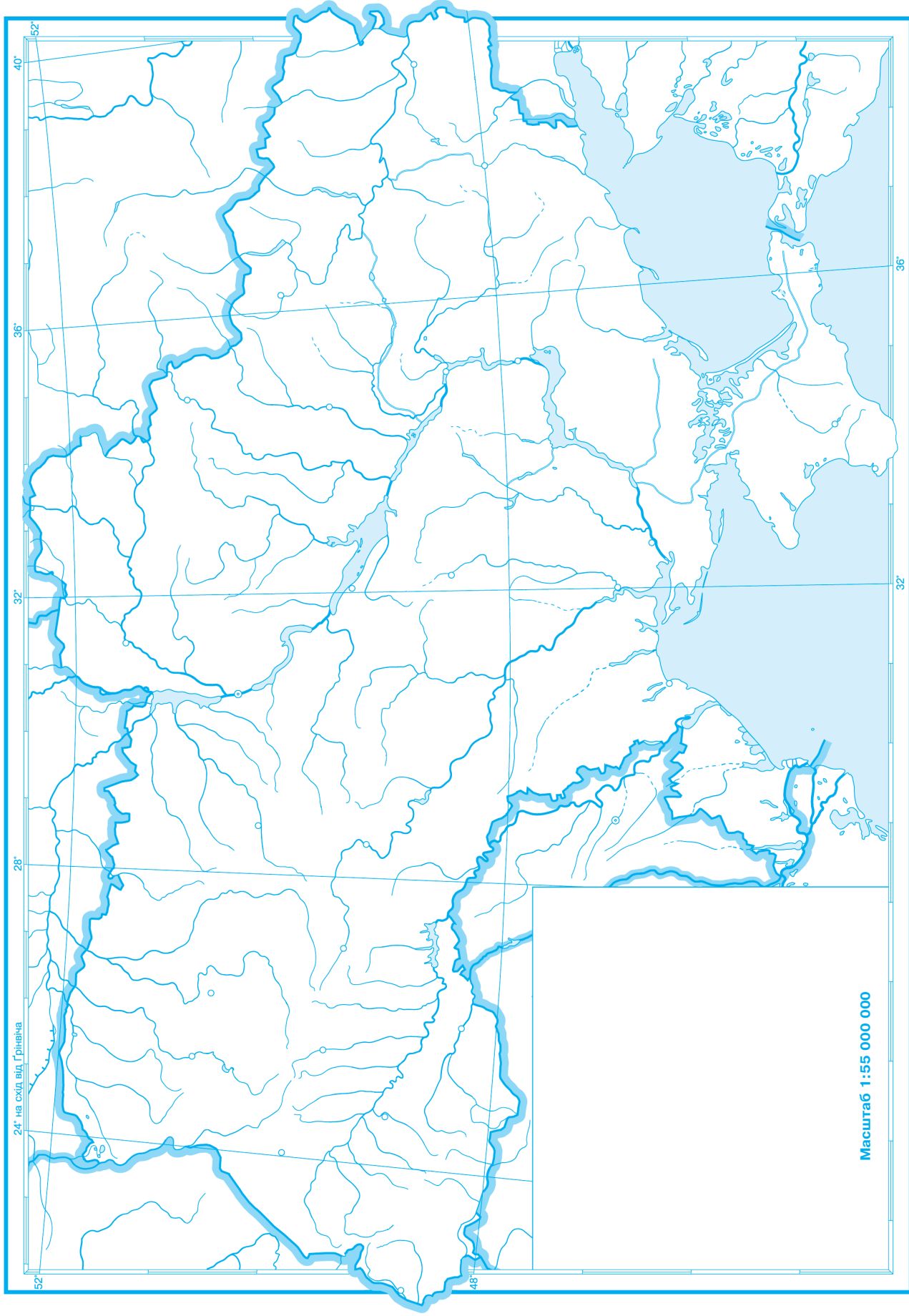
### СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ЧАСОМ І ГЕОГРАФІЧНОЮ ДОВГОТОЮ

Відстань у градусах	Час
15°	1 год
1°	4 хв
15'	1 хв
1'	4 с
15''	1 с
1''	1/15 с

**Завдання 1.** На контурній карті (с. 9) потовщеною червоною лінією проведіть державний кордон України.



# ГЕОЛОГІЧНА БУДОВА ТА РЕЛЬЄФ УКРАЇНИ



**ТЕМА.** Позначення на контурній карті річок, озер, водосховищ, каналів, боліт. Аналіз забезпеченості різних територій України водними ресурсами

**Мета:** ознайомитися із закономірностями формування річкових систем, озер, водосховищ, каналів, боліт; удосконалювати вміння користуватися теоретичними знаннями при вирішенні практичних завдань; виховувати бережливе ставлення до водних ресурсів України.



**Обладнання:** “Фізична карта України”, простий та кольорові олівці, гумка.

**Навчальні досягнення учнів.**

**Учень** називає основні річкові басейни України; знаходить і наносить на карти річки, озера, лимани, водосховища, канали; характеризує загальні риси гідрологічного режиму та роботи річок, каналів, озер, лиманів, водосховищ України, ресурси та екологічні проблеми поверхневих і підземних вод; робить висновки про закономірності розподілу річкового стоку, поширення озер та боліт на території України.



**ХІД РОБОТИ**

**✓ Це потрібно знати!**

- Усі підписи на контурних картах робіть чітко, друкарським шрифтом;
- об’єкти суходолу підписуйте чорним кольором, водні — синім;
- для роботи з контурними картами використовуйте олівці, кулькові ручки та туш різних кольорів;
- географічні об’єкти підписуйте уздовж екватора чи паралелей;
- назви річок наносьте уздовж руху водних об’єктів;
- якщо назви географічних об’єктів не вміщуються, позначайте їх цифрами і заносьте у легенду карти;
- позначки на контурній карті відображайте в легенді.

**Завдання 1.** Дайте визначення понять:

Лиман — \_\_\_\_\_

Водосховище — \_\_\_\_\_

Ставок — \_\_\_\_\_

**Завдання 2.** Підпишіть на контурній карті (с. 21) основні річки України.

Річки	Загальна довжина річки (км)	Довжина річки в межах України (км)
Дніпро	2 201	981
Південний Буг	806	806
Дністер	1 362	705
Сіверський Донець	1 053	672
Десна	1 130	591





# КОНТУРНА КАРТА УКРАЇНИ



## ЗМІСТ

<b>Передмова</b> .....	3
<b>I. Україна та її географічні дослідження</b>	
Практична робота №1 .....	4
Практична робота №2.....	11
<b>II. Загальна характеристика природних умов і природних ресурсів України</b>	
Практична робота №3.....	14
Практична робота №4 .....	18
Практична робота №5.....	22
<b>III. Ландшафти і фізико-географічне районування</b>	
Практична робота №6 .....	26
<b>IV. Використання природних умов і природних ресурсів та їх охорона</b>	
Практична робота №7.....	32





*Навчальне видання*

ПУГАЧ Микола Іванович

**ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ  
ПРАКТИКУМ**

**8 клас**

*Видання п'яте, перероблене і доповнене*

Головний редактор *Богдан Будний*  
Редактори *Донара Пендзей, Василь Герасимчук*  
Обкладинка *Володимира Басалиги*  
Комп'ютерна верстка *Нелі Ягній, Надії Магальяс*

Підписано до друку 04.08.2012. Формат 60×84/8. Папір офсетний.  
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 4,65. Умовн. фарбо-відб. 9,30.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»  
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців  
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34 а, м.Тернопіль, 46002  
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008  
тел./факс (0352) 43-00-46; 25-18-09  
[office@bohdan-books.com](mailto:office@bohdan-books.com)  
[www.bohdan-books.com](http://www.bohdan-books.com)

ISBN 978-966-10-2096-1



9 789661 020961